

Braziliaanse groet 2019

Beste familieleden en vrienden van Brazilië,

Mag ik u uitnodigen om met ons mee te leven in wel en wee. In 2018 openden we een nieuwe missie in de Amazone. We werden geconfronteerd met het overlijden van Padre Maurício Abel. Zr. Agnes kwam, na tweeënvijftig jaar in dienst van de Heer als missiezuster, terug naar Vlaanderen en tevens waren er verkiezingen in Brazilië. Wij wensen u veel leesgenot.

Vóór het lezen van de jaarlijkse Braziliaanse groet geven we noodgedwongen maar toch graag een woordje uitleg over de **nieuwe privacywet: GDPR.**

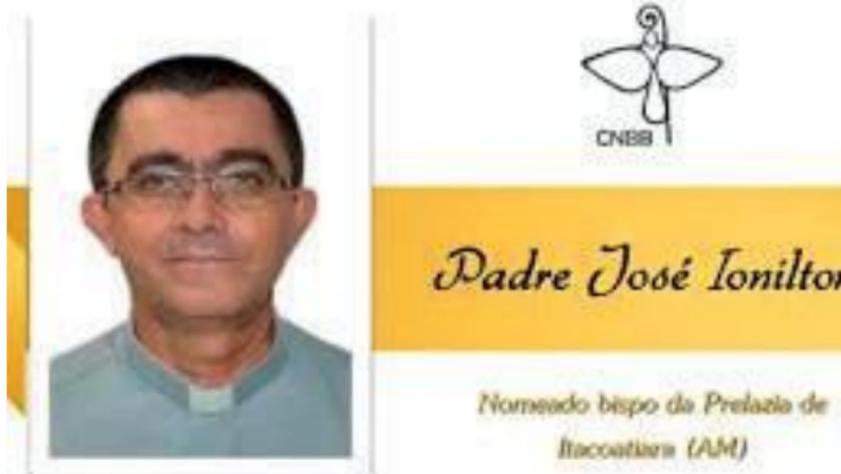
Eind mei 2018 is de nieuwe privacywetgeving van de Europese Unie in voege getreden. GDPR is de Engelse afkorting die staat voor: General Data Protection Regulation. In het Nederlands luidt dit: Algemene Verordening Gegevensbescherming of afgekort: AVG. Wat betekent dit voor de Zwartzusters van Bethel- Brugge? Uiteraard willen wij deze nieuwe privacy- wetgeving strikt opvolgen. Concreet beschikken wij over naam en adres van de lezers van onze Braziliaanse groet, geïnteresseerden in het project COMPAZ, Companheira Agostiniana Zwartzusters en voor de wel- doeners komen daar nog de rekeningnummers bij. Wij gebruiken deze enkel en alleen voor het uitvoeren van deze taken, het versturen van de jaarlijkse brochure en andere uitnodigingen.

Wij bevestigen dat bovenvermelde gegevens veilig opgeslagen zijn. Wij zullen geenszins de persoonlijke gegevens van lezers en/of weldoeners verhandelen, noch onder een andere vorm hun persoonlijke privacy of/en rechten beïnvloeden. Wij zullen geen adreslijsten verhuren of in eigen naam publiciteit aan derden zenden.

Lezers of weldoeners die toch het contact met de Zwartzusters van Bethel-Brugge wensen stop te zetten, worden op hun vraag uit ons databestand verwijderd.

Opening nieuwe missie in Itacoatiara, Amazone

Op 13 augustus 2017 ontvingen de Irmãs Negras, de Zwartzusters in Brazilië, de missionaire oproep van Dom José Ionilton Lisboa de Oliveira, SDV, één van de hun bekende priesters van Bahia. Hij werd op 19 april 2017 benoemd als eerste Braziliaanse bisschop van de prelatuur, Prelazia de Itacoatiara – Amazonas, na twee Canadezen en een Italiaan. Hij werd op 16 juli 2017 gewijd en begon zijn herderlijke taak op 30/07/2017.

Wat is een prelatuur? Een prelatuur is geografisch afgebakend zoals een bisdom, heeft een bisschop, maar heeft onvoldoende priesters en is nog niet zelf- bedruipend om al een bisdom te kunnen zijn.

De prelatuur van Itacoatiara heeft maar 7 priesters:

zes zijn leden van Missionaire Instituten (4 Missionarissen de Guadelupe van México en 2 Missionarissen van Maria Imaculada (onbevleete Maagd Maria van India) en één diocesane priester van het Aartsbisdom de Ribeirõ Preto (São Paulo). Er is één permanente diaken en de leken moeten nog gevormd worden. De Prelatuur had op dit moment alleen als Godgewijd Leven, het monasterium “Agua Viva, Levend Water” met vijf zusters Benedictinessen die in contact staan met de zusters van Bethanie.

Itacoatiara is een naam van de Indianen met als betekenis: Ita is steen, coatiara is geschilderd, afgeschraapt maar toch een zwarte steen die op het kerkplein voor de kathedraal staat, een object met rotsinscripties en afbeeldingen van antropomorfe figuren gegraveerd in de prehistorische periode.

De prelatuur van Itacoatiara – Amazonia bestaat uit zes districten of regio's: Itacoatiara, Urucurituba, Silves, Itapiranga, São Sebastião do Uatumã, Urucará. Veel gemeenschappen zijn Ribeirinhas, d.w.z. gelegen aan de rivier. Drie van de zes regio's kunnen alleen via een boottocht van vier uur of meer bereikt worden. Het hoofdkwartier van de Prelatuur ligt in Itacoatiara aan de rivier de Amazone, hieronder links in het oranje aangeduid.

Op 29 september 2017 kreeg het Algemeen Bestuur een brief van de Regionale Raad om de toelating te vragen

voor de opening van een nieuwe missie.

Vier zusters waren al dadelijk bereid gezonden te worden. Ze zijn sterk gemotiveerd: “We leven in het tijdperk van Paus Franciscus, Papa Francisco, die ons oproept tot een missionaire pastoraal, om een nieuwe verkondiging van het evangelie (Evangelii Gaudium) op gang te trekken. Hij vraagt dat we een KERK IN uittocht zouden zijn, dat we onze veiligheid zouden verlaten, om te gaan, te vertrekken, om zo tegemoet te komen aan de noden van het ogenblik, zoals ons charisma het ook vraagt”. Er werd druk van gedachten gewisseld en op 30 oktober gaf het Algemeen Bestuur de toelating om op verkenning te gaan. Op 11 december 2017 gingen de zusters Christine Everaere, Ângela Maria Dos Santos Lima, Lies Despierre, Joêmia Santos da Purificação en Damiana Do Carmo Nascimento op tocht naar Itacoatiara. Het was een dagreis ver: met het vliegtuig van Salvador da Bahia via São Paulo naar Manaus en dan nog 267 km af te leggen met de wagen van Manaus naar Itacoatiara.

Op 10 december 2017 zonk de boot van de Prelatuur “Nossa Senhora do Rosário”, het schip dat broodnodig is om zoveel gemeenschappen te bereiken. Gelukkig dat er niemand is verdronken.

Door dit pijnlijk gebeuren kon de bisschop ons niet komen ophalen en had hij het de eerste dagen te druk om met ons te overleggen, maar op woensdag 13 december 2017 was er dan tijd voor gesprek, ontmoeting, kennismaking.

Dom Ionilton sprak zijn verlangen uit dat er Zwartzusters, Irmãs Negras, zouden kunnen komen om pastoraal en sociaal werk te doen op 7 verschillende parochies. Er is hier nog veel armoede, geweld, drugs, prostitutie, analfabetisme, tuberculose, malaria. De uitdagingen zijn groot!

Na overleg met het algemeen en regionaal bestuur gingen we akkoord dat de zusters Damiana Do Carmo Nascimento, Joêmia Santos da Purificação, en Cleide Silva de Jesus zich hier gaan inzetten voor een periode van drie jaar. Er werd een contract ondertekend met de bisschop en de zusters startten hun activiteiten op 19 februari 2018. Ze werden er van harte verwelkomd. Zr. Ângela vergezelde hen tijdens de eerste maand.

Het oude, verlaten seminarie, gelegen aan de Amazonerivier, werd, met onze gekregen hulp, opgeknapt tot het huis van de Irmãs Negras Agostinianas. Er werd ook een wagen aangekocht om hun gemeenschappen aan land te kunnen bereiken.

Ik, Zr. Christine, ben onder de indruk van hoe mensen hier moeten leven in paalwoningen om te verhinderen dat bij overstroming van de Amazonerivier hun huisje geraakt wordt. Het is er vuil, onhygiënisch, slecht ruikend.

Zr. Damiana is verantwoordelijk voor de kinderen, Pastoral da Criança en voor de parochies die op haar een beroep doen. Ze geeft informatie, zorgt voor de vorming van begeleiders, kijkt na of de kinderen voldoende eten, drinken, gewicht verkrijgen, gevaccineerd worden. Er moeten heel wat huisbezoeken worden afgelegd ook per boot, om alle kinderen te kunnen registreren. Per boottocht moet er betaald worden.

Vorig jaar waren er 17.000 ondervoede kinderen en kinderen die leefden in de armoede. Deze kinderen eten ofwel kip met farinha (bloem) of vis met farinha. Er zijn veel mensen bijgekomen en de werkloosheid is gestegen. Het is schrijnend om de situatie van de moeders en de kinderen te zien.

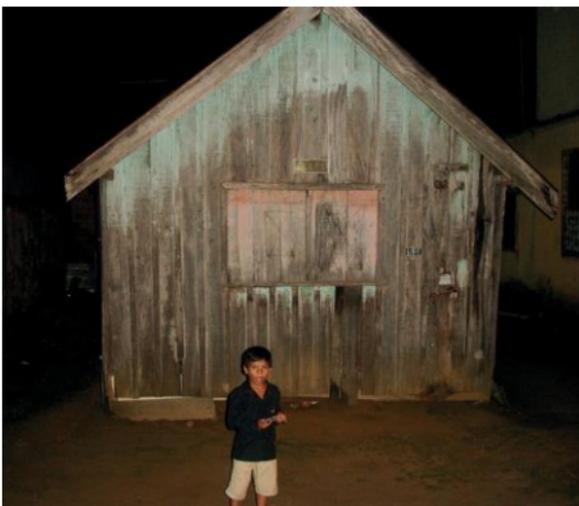
Zuster Joêmia staat in voor de roepingenpastoraal en de Pastoral da Saúde, de gezondheidspastoraal en is ook actief in de parochie São José. Ook zij moet met de boot op tocht naar haar gemeenschappen gaan.

Naast tuberculose komt er hier veel malaria voor. Onder de huisjes staan waterplassen die de malaria- mug aantrekken. Malaria is een infectieziekte die wordt verspreid door de steek van een mug die besmet is met malariaparasieten. Er is slechts één soort mug die de malariaparasiet kan overbrengen: de malariamug (malaria mosquito), Anopheles Genus. De malariamug steekt 's avonds en 's nachts.

De parasieten vermenigvuldigen zich in het begin in de lever van de mens, waarna de parasiet ook in de rode bloedcellen terecht komt. Eén van de bekendste en ergste vormen van malaria is Tropische Malaria; Malaria Tropica. Malaria Tropica is behandelbaar in een vroeg stadium, maar kan leiden tot de dood. De andere vormen van malaria zijn minder gevaarlijk, maar geven ook dezelfde malaria ziektesymptomen: Hoge koorts, koude rillingen, hevig zweten, bloedarmoede, verwardheid, gewrichtspijn/spierpijn, hoofdpijn, vermoeidheid. Er is nog veel gezondheidsvoorlichting nodig.

Zr. Cleide staat in voor de jeugdpastoraal, Pastoral da Juventude, alsook voor de vorming van de catechisten en is ook zeer actief betrokken in de parochie Nossa Senhora Aparecida. Ze heeft een groep samengesteld met een tiental jongeren die een congres en jeugd- festival voorbereiden dat zal doorgaan van 7 tot 10 februari 2019 in de parochie Nossa Senhora da Conceição, in Silves. Ze proberen 650 jongeren samen te krijgen, 50 van elk van die 13 parochies. Een hele onderneming want heel veel jongeren leven arm, hebben geen middelen. Er moet worden ingestaan voor vervoer en maaltijden, maar het zal een heel rijke ervaring worden voor al die jongeren van de Amazone en hun begeleiders. Graag steunen we deze werking met 42.500,00 reais.= 10.625,00 euro.

De Indiaanse stammen leven in beschermde omgevingen. Er zal, naast de pastorale noden, gezocht worden naar duurzame oplossingen voor de problematiek van armoede, ongelijkheid, recht op gezondheid en onderwijs, zorg voor het milieu, om hen te helpen de millenniumdoelstellingen te verwezenlijken. In oktober 2019 roept Paus Franciscus een regionale bisschoppen- synode samen over de inheemse volkeren in het Amazonegebied.

Het ander deel van het seminarie probeert men om te bouwen tot een vormings- en ontmoetingscentrum, met ruimtes voor de verschillende werkgroepen voor jongeren, kinderen, zieken. Alleen is het wachten op weer een beetje geld om verder te kunnen werken. Er zijn hier ook nog heel veel noden en vragen.

Draagt u deze nieuwe missie een warm hart toe?

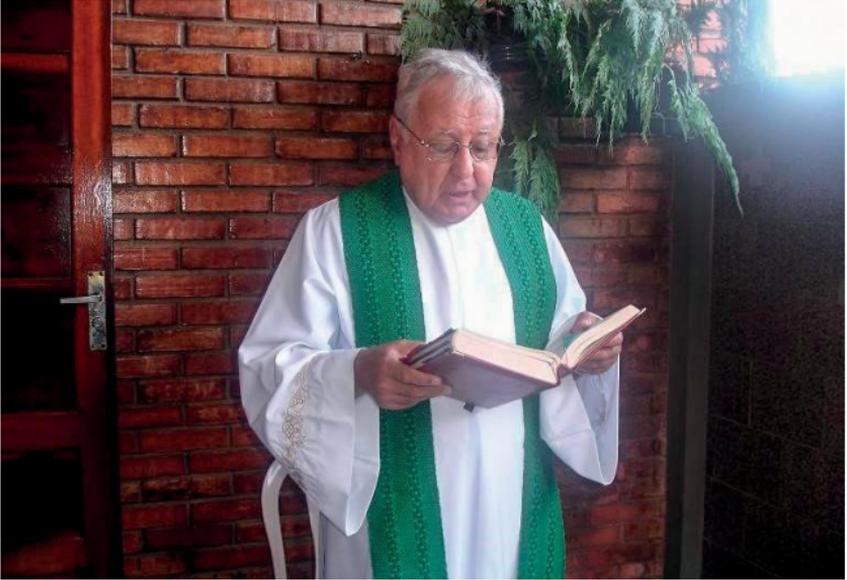

Ik hoop dat de zusters met hun medewerkers, doorheen hun pastorale en sociale inzet, een sprankeltje hoop, het licht van het evangelie kunnen brengen.

Zr. Christine Everaere.

Overlijden Padre Maurício Abel

Dit jaar namen we op 1 mei 2018 afscheid van Padre Maurício Abel.

Hij werd geboren te Namen op 16 juli 1937.

Met moed en vertrouwen ging hij naar het kleinseminarie in 1955 en werd priester gewijd op 22 juli 1962. Op 26 juli 1969 vertrok Padre Maurício naar Brazilië. Hij werd door Dom Eugênio de Araújo Sales gevraagd om les te geven in het pas opgerichte Instituut voor Theologie van Salvador waar hij Bijbelse theologie (oud en nieuw testament) doceerde. Twee maanden later, op 23 september 1969 werd hij ook benoemd tot pastoor van de parochie São Gonçalo do Retiro, een district dat deel uitmaakte van de parochie van São Jude Thaddeus. De pastoor was Monseigneur Gaspar Sadoc. Deze parochie werd gecreëerd door bisschop Eugenio Araújo Cardinal Sales op 29 september 1966 en werd toevertrouwd aan Padre Camilo Rolland, de eerste parochiepriester, maar ook aan de Zwartzusters van Bethel die op 18 oktober 1966 in de parochie aankwamen en bezit namen van de parochie op 23 oktober 1966. Na 10 jaar verliet Padre Maurício het onderwijs om zich volledig aan het pastoraal werk te wijden. Zijn prioriteit ging uit naar evangelisatie, de vorming van basissamenlevingen en de roepingpastoraal.

Hij werkte zeer nauw samen met de Zwartzusters, as Irmãs Negras, in het bijzonder met de zusters Agnes De Sloover, Luciana Blondeel, Lisbeth Van Nieuwenhuysse, Lies Despierre en met vele leken.

In 2018 werd hij 80 jaar, waarvan 56 jaar priester en 49 jaar parochiale dienst.

Hij stierf op 30 april 2018 om 14.30 uur in het Portugese ziekenhuis waar hij was opgenomen voor een abdominale aorta-aneurysma. Vanaf 19.00 uur, konden de parochianen, vrienden en bekenden hem groeten in de parochiekerk van São Gonçalo do Retiro. Op dinsdag 1 mei om 8 uur werd hij overgebracht naar het kerkhof Bosque da Paz (Estrada Velha do Aeroporto), waar de gelovigen afscheid konden nemen. Om 14.00 uur ging de begrafenisviering door.

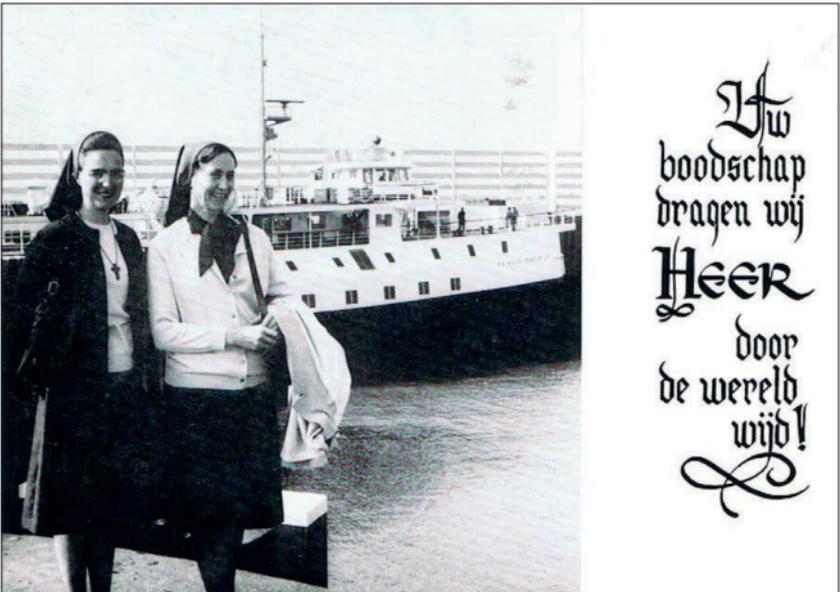

We danken Padre Maurício voor zijn grote inzet voor de Zwartzusters en de vele parochianen.

Afscheid Zuster Agnes De Sloover na 52 jaar

Hoe haar missie begon? Zr. Dominique Debusschere was tijdens de slotviering van het tweede Vaticaans Concilie, op 8 december 1965, te gast op het gala bij de Dames van Maria, die een stichting hadden in Natal, een kuststad in het uiterst Noordoosten van Brazilië. Met de hulp van moeder Eulalie en haar medezusters kwam Zr. Dominique in contact met Dom Eugénio Sales. Deze bisschop hoopte zijn al te beperkt priesterbestand met enkele jonge Europese krachten te kunnen aanvullen. Hij ging op zoek naar zusters die zich buiten de veilige kloostermuren wilden wagen, nieuwe paden zouden durven betreden om meer bepaald, midden een hen totaal onbekende bevolking, een heel brede waaier van veelal aan priesters voorbehouden taken op zich te nemen. Zr. Dominique beloofde hem twee zusters te sturen.

Op 14 juli 1966 vertrokken de twee pioniers, Zr. Agnes De Sloover en Zr. Luciana Blondeel naar de voor hen totaal onbekende Braziliaanse grootstad Salvador de Bahia.

Vanuit Brugge worden ze uitgeleid met twee autocars vol medezusters, familieleden en vrienden tot in Luik. Vandaar gaat het per trein naar de noordelijke Italiaanse havenstad Genua.

Op 16 juli 1966 staken de twee Zwartzusters van wal aan boord van de passagiersboot “Guilio Cesare” en bereikten op 27 juli de havenstad Rio de Janeiro, in het zuidoosten van Brazilië. Daar werden alle documenten ingevuld. Om dit geregeld te krijgen, verbleven de zusters er 10 dagen. Nadien kwam een afgezant van de bisschop hen ophalen om dan met het vliegtuig naar Salvador door te reizen (augustus 1966).

De Zwartzusters vestigden zich midden in de dichtbevolkte sloppenwijken in São Gonçalo do Retiro. Hun werking kreeg zo geleidelijk vorm en structuur: in catechese, in bijbellessen, in allerlei vormingsprojecten, in concrete hulp aan zieken en noodlijdenden, in vorming van christelijke basisgemeenschappen. Dat alles steeds in nauwe samenwerking met de mensen ter plaatse, met leken, animadores en animadoras. Na een zekere tijd voelden jonge meisjes en vrouwen, die met hen samenwerkten, zich door die vorm van religieus leven aangetrokken en vroegen zich bij hen te mogen aansluiten. De roepingenpastoraal van de Zwartzusters was de evangelische dienstbaarheid waarvan zij dag in dag uit probeerden te getuigen. Zr. Agnes legde heel wat huisbezoeken af. Ze zorgde ervoor dat de mensen computerlessen konden volgen, pedicure/manicure, haartooi, naaicursussen. De mensen kregen na een jaar opleiding een brevet en konden zo gaan werken en in hun levensonderhoud voorzien. Uit dankbaarheid en als herinnering kreeg Zr. Agnes hiervoor een gedenkplaat met “Salon Irmã Inês” op.

Er was aanvankelijk geen drinkwater, geen licht en de wegen waren slecht. Maar er zijn prachtige dingen gerealiseerd. Zo liet Zr. Agnes een hele vrachtwagen met 5000 waterfilters vanuit São Paulo brengen, die ze met haar wagen vervoerde.

Zr. Agnes ging ook mee met de mensen naar de gouverneur om te kijken hoe ze elektriciteit konden krijgen?....

Vanaf 1969 kwam Padre Maurício Abel, een Belgische priester uit Namen. Hij leerde samen met de zusters de mensen nadenken en ook niet te vergeten Jezus bij hen te brengen! De mensen zijn zo meer en meer verantwoordelijkheid beginnen opnemen, elk met zijn/haar talent, ook op financieel vlak.

Het gebedsleven is voor Zr. Agnes steeds haar grote steun en kracht geweest. Zr. Agnes is heel dankbaar dat ze zo veel mocht betekenen voor de armen in Brazilië.

Op zondag 1 april (Pasen) om 17u, kwam hulp- bisschop Dom Estevam celebreren in de hoofdkerk van São Gonçalo, een viering als dankbetuiging voor het werk van de Heilige Geest dat doorheen Zuster Agnes, Inês werd uitgevoerd gedurende meer dan een halve eeuw. Er gingen heel wat dankvieringen door in de gemeenschappen waar Zr. Agnes het meest werkzaam is geweest.

Zr. Agnes, we danken u voor 52 jaar Brazilië en wensen u nog veel geluk toe.

Missa em Ação de Graças

*pela boa viagem de irmã Inês à
sua terra natal.*

Data: 04.06.2018 (segunda-feira)

Horário: 19:00

Local: Igreja Ressurreição do Senhor - Matriz

Celebrante: Pe. Reginaldo Teixeira

Situatie in Brazilië

Toen Zr. Christine me vroeg om een bijdrage te schrijven over de situatie in Brazilië had ik nooit gedacht dat we terecht gingen komen in een nachtmerrie. Het is vandaag 29 oktober, the Day After. We zijn nog niet helemaal wakker maar de verkiezingsuitslag van gisteren lijkt zo absurd. Dat meer dan de helft van de Brazilianen die sprong in het duister wagen zegt veel over de economische, sociale en veiligheidssituatie in Brazilië. Hier in Salvador is het uitzonderlijk stil, het getoeter van de auto's tijdens de morgen hoor je niet, het lijkt of Bahia en het ganse noordoosten K.O. is geslagen.

Reeds maanden kon je tijdens de nieuwsuitzendingen op de tv-zender Globo het item "O que Brasil quer!" zien. Wat wil de Braziliaan, wat verwacht de Braziliaan van de volgende regering. Telkens kwamen de grote onderwerpen naar voor: beter onderwijs, betere gezondheidszorg en veiligheid. Ook gelijkheid, respect en de strijd tegen corruptie werden vaak aangehaald. Elke partij nam wel iets van deze wensen over in hun programma maar in de eerste ronde van de presidentsverkiezingen werden alle gevestigde waarden simpelweg naar huis gespeeld. De groenen, onder leiding van Marina Silva begonnen met 16% en behaalde amper 1%; de democraten met Geraldo Alckmin amper 5%. Bleven alleen over: de PT met Haddad en Bolsonaro, genaamd 'the thing' met reeds een ruim voordeel.

Toen stond al vast dat het een van de meest eigenaardige verkiezingen zou worden: extreemrechts tegen links, onverzoenbare ideeën en zowel de ene als de andere gehaat door de tegenstanders. Het zou geen stemming worden waar je kiest voor een kandidaat maar tegen een kandidaat.

Hoe is het zover kunnen komen, wat bezielt de Braziliaan?

We zouden kunnen spreken van een collectieve depressie. De zware economische crisis die steevast ontkend werd, bijna 15% van de bevolking is werkloos, stijging van de criminaliteit zonder effectieve oplossingen en niet te vergeten de vele corruptieschandalen. De kloof tussen rijk en arm blijft groot en gedurende de 14 jaren

dat de PT met Lula en Dilma aan de macht waren werd de kloof wat gedicht maar met de kleurloze opvolger Temer werd die sociale vooruitgang teruggeschoefd. Al die oorzaken geven de Brazilianen het gevoel van frustratie en haat. De verkiezingen gaan over corruptie en waarden, weinig over economie en sociale zekerheden. Voor de meerderheid was het zondag 28/10 verkiezingsdag, voor de minderheid was het een referendum over het al dan niet recht hebben om verder te leven. Verder te leven als LGBT, zwarte Braziliaan, Indiaan, zelfs als vrouw. Hopelijk moet die meerderheid nooit ontdekken welk gevoel dat geeft.

Wie zijn de twee hoofdfiguren in het politieke toneel dat werd opgevoerd?

Fernando Haddad is geboren in 1963, hoogleraar, advocaat, minister van onderwijs tussen 2005 en 2012 en burgemeester van São Paulo tussen 2013 en 2016. Een eerste grote vergissing van de PT was om de verkiezing af te stemmen op ex-president Lula, veroordeeld en sedert april 2018 in de gevangenis.

Tot een grote maand voor de eerste ronde had de PT de ijdele hoop dat hij zou mogen meedoen. Pas toen alle kaarten werden uitgespeeld kwam men met Haddad op de proppen, veel te laat om nog een zinnige campagne te voeren en dan nog met de strijdkreet “Lula livre”, Lula vrij. De haat tegen de PT is zo groot dat je dan reeds gedoemd bent te verliezen. En toch zag het er even naar

uit dat Bolsonaro kon verliezen. Nog voor de zekerheid kwam dat Lula uitgespeeld was, was er een ontmoeting tussen Haddad en Ciro Gomes van de PDT om samen te spannen. Ciro aanvaardde om vice te zijn. Dat was in maart in het appartement van Gabriel Chalita in São Paulo. Maar de plannen gingen niet door vanwege een njet van Gleisi Hoffmann, voorzitter van de PT. Een verloren kans met de gekende gevolgen.

De tweede kandidaat is Jair Messias Bolsonaro, geboren in 1955 en gewezen legerkapitein. Behoort na 8 andere partijen nu tot de Sociaal Liberalen en is parlamentslid sedert 1991 tot op heden. Op 28/10 verkozen tot de 38ste president van Brazilië met 55,1% van de stemmen. Zowel in binnen- als buitenland is er veel tegenstand. Reeds voor de verkiezingen waarschuwde de Belgische bisschop Andre de Witte van Ruy Barbosa in het binnenland van Bahia voor het reële gevaar van de verkiezing van Bolsonaro. Hij werd ervoor op de sociale netwerken met de dood bedreigd. “De populist Bolsonaro beledigt ons”, betreurt Dom André de Witte, omdat hij onze maatschappelijke betrokkenheid, onze bereidheid om deel te nemen aan de opbouw van een rechtvaardige en solidaire samenleving niet steunt. We worden aanzien als ‘communisten’ wanneer we ons afvragen waarom er zoveel armoede is, als we de oorzaken ervan zoeken.” Verder zegt Dom Andre: “Zijn houding is gevaarlijk.

Hij predikt gewapend geweld, zegt dat een goede schurk een dode schurk is ... Hij wil meer repressie en politieagenten vergoeden die schieten op bandieten... Hij wil meer gevangenen en minder middelen voor onderwijs...” Hoe een homofoob, vrouwonvriendelijk, racistisch ‘ding’ de president van Brazilië kan zijn, vraagt journaliste Eliane Brum zich af. Ze zegt verder dat Jair Bolsonaro het monsterlijk product is van de stilte over de misdaden gepleegd door de voormalige dictatuur. Hij boezemt angst in met de dingen die hij de afgelopen jaren heeft gezegd.

Bolsonaro belichaamt de grimmigste krachten van oud en nieuw Brazilië. De meeste grileiros (openbare land grabbers) en grote boeren steunen hem in de Amazone - een van de regio's die het zwaarst zal worden getroffen

met hem als president. Brazilië geldt als het dodelijkste land voor milieuactivisten. Verder wil hij een grote ont-bossing. In de steden heeft hij de steun van de leiders van evangelische religieuze imperiums, die het concept verdedigen dat huwelijk alleen mogelijk is tussen een man en een vrouw. Ook de rijke Braziliaanse elite staat achter hem.

Naast zijn trouwe supporters trekt hij een deel van de bevolking aan dat gewoon anti-PT is. Velen kunnen Lula en de PT niet vergeven dat ze opkwamen om veelbelovende verandering mogelijk te maken en alleen maar corrupt en afstandelijk werden. Tijdens het eerste decennium van deze eeuw leek Brazilië een land te zijn dat eindelijk naar de toekomst streefde. Nu lijkt het alsof het in het verleden zit. Brazilië, ondergedompeld in een complexe crisis, met 13 miljoen mensen zonder banen en armoede en kindersterfte die weer stijgen, heeft zijn president gekozen zonder een goed debat en verdeeld door haat.

Een perfecte omgeving voor “het ding” om te groeien en zich te vermenigvuldigen en de controle over te nemen. De drie ‘B’ zijn weer aan de macht in Brazilië, de B van de bala (kogel, leger) van de boi (grootland-eigenaars, de rijke elite) en de bíblia (bijbel maar dan van de evangelische kerk)

Schrijver Michel Laub zegt: “Bolsonaro is niet gewoon rechts, hij is grof en onbeschaafd. Ik denk dat elke extreemrechtse beweging in Europa nog beter is opgevoed dan extreemrechts in Brazilië.” In het Nieuwsblad klonk het na de verkiezing zo: “Jair Bolsonaro is zoals verwacht zondagnacht verkozen tot de nieuwe president van Brazilië. Een omstreden figuur, gezien zijn uitgesproken voorkeur voor de militaire dictatuur, zijn lange lijst beledigingen van minderheden en zijn voorkeur om de problemen van het land gewapenderhand op te lossen.

Blijft de vraag: welke president krijgen de Brazilianen straks? De “onwetende” clown die jarenlang genegeerd werd in het parlement, de fascist zoals hij neergezet wordt door zijn tegenstanders, of de verzoener zoals Bolsonaro zichzelf sinds kort presenteert?”

En als we dan toch willen afsluiten met een positieve noot, de lijfspreuk van Bolsonaro is: “Brasil acima de tudo, Deus acima de todos.” Brazilië boven alles, God boven allen. Stond er niet zoiets op de IJzertoren?

In elk geval hoop ik dat God, dat de Cristo Redentor boven alles staat, en, ik vraag het wat oneerbiedig, in actie schiet.

Guido Steeman, Salvador 29/10/2018

De zusters danken u van harte
voor uw meelevens
en wensen u

*een Zalig Kerstfeest
en een gelukkig Nieuwjaar 2019*

HUIZEN EN ADRESSEN IN BRAZILIË:

Casa da Alegria

Rua do Saboeiro - quarta travessa 03 Bairro Saboeiro
SALVADOR - BA-BRASIL
Cep. 41.180-635

Casa da Paz

Rua Milton Gomes Costa 114
São Gonçalo do Retiro
SALVADOR - BA-BRASIL
Cep. 41.190-200

Casa Bethel

Rua Prof. Euclides Alípio de Oliveira, 265 Jardim
Armação
SALVADOR - BA-BRASIL
Cep. 41.750-060

Casa Santo Agostinho

Rua Urbano Azevedo Machado 380 Bairro
Vila Progresso
RUI BARBOSA-BA-
BRASIL Cep. 46.800-000

Casa Betânia

Rua Monsenhor Joaquim Pereira, n° 144 Centro
ITACOATIARA (AM) – Caixa Postal 25
Cep. 69.100-042

Indien u graag ons werk steunt:

ZONDER FISCAAL ATTEST:

BE 88 7370 4291 2641

BIC: KREDBEBB

Zwartzusters van Brugge vzw

Oosterlingenplein 5, 8000 Brugge

MET FISCAAL ATTEST:

Ons project wordt eveneens ondersteund door vzw Kontinenten, waarmee wij een samenwerkingsovereenkomst hebben afgesloten.

Voor jaarlijkse giften vanaf 40,00 euro kunt een fiscaal attest ontvangen.

BE 21 0000 7186 7603

BIC: BPOTBEB1

vzw Kontinenten, Potterierei

72, 8000 Brugge

In de mededeling: Zwartzusters - Brazilië, uw naam, voornaam en geboortedatum zoals vermeld op uw identiteitskaart.

PER TESTAMENT:

U kan ons ook per testament gedenken. Ook een duolegaat is mogelijk.

Hiervoor kan u best te rade gaan bij een notaris.

zwartzusters.brugge@telenet.be

<http://www.zwartzusters-bethel-brugge.be>

<http://www.compaz.be>